

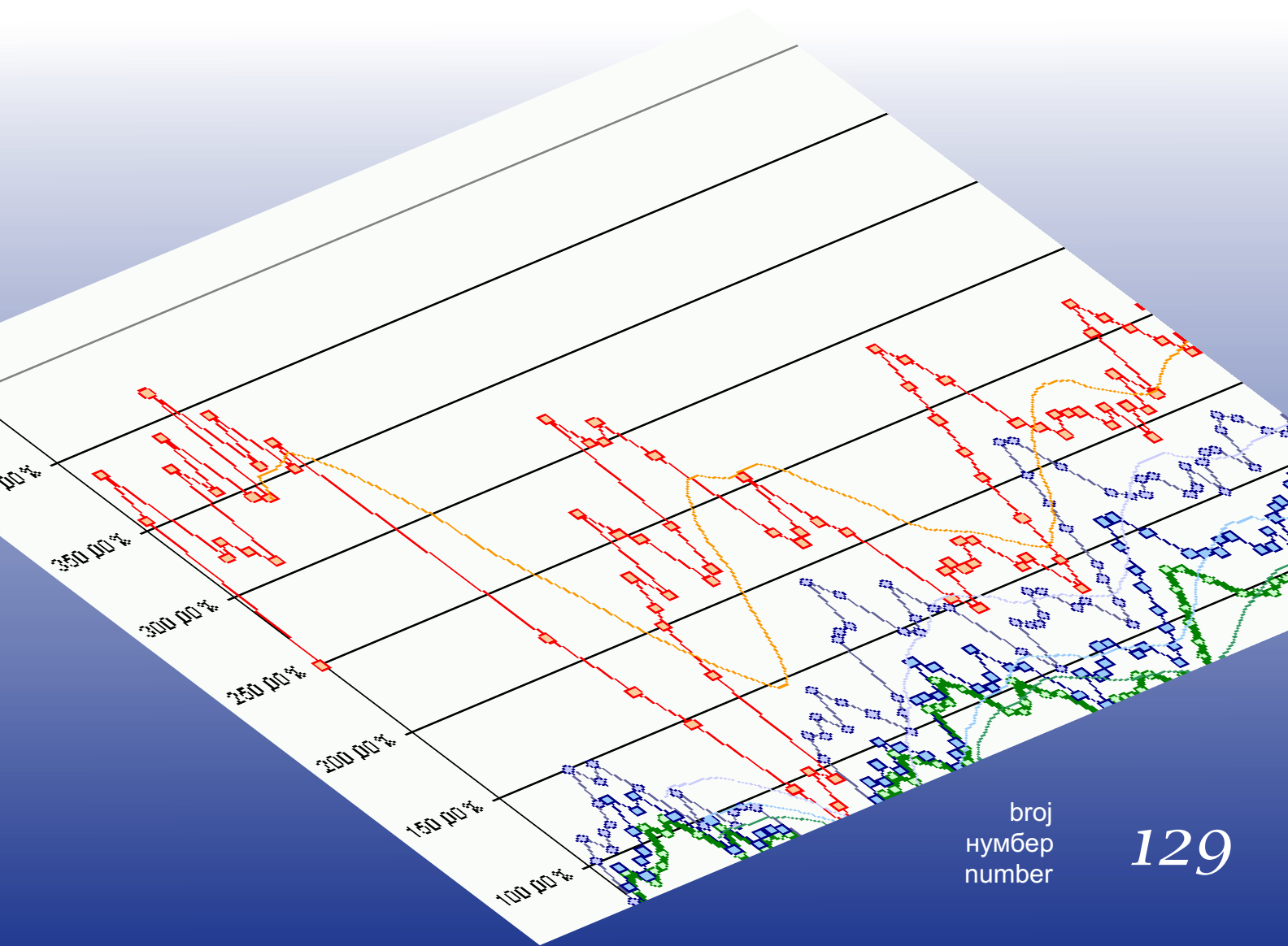
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno-
неizravno опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
нумбер
number

129

April 2016

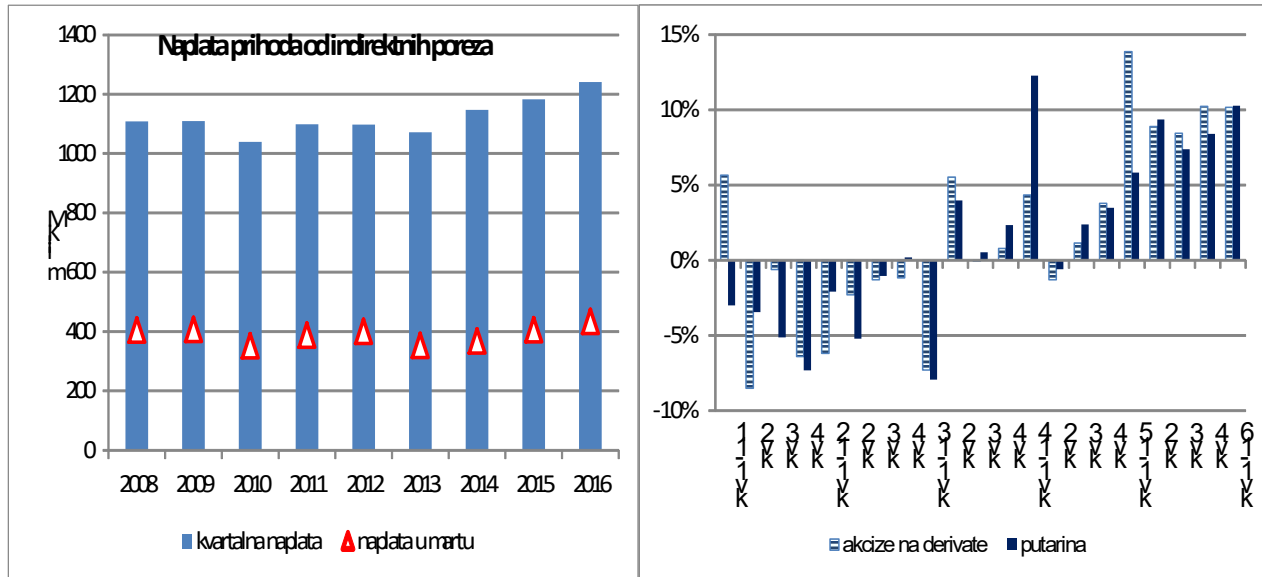
Travanj 2016

Април 2016

April 2016

Uz ovaj broj

Pozitivna kretanja su se nastavila i u martu 2016. Neto rast je bio u funkciji rasta bruto naplate, dok su povrati ostali na istom nivou kao u martu 2015. Prema preliminarnom izvještaju UIO bruto naplata je povećana za 28,1 mil KM, što predstavlja povećanje od 5,7% u odnosu na mart 2015, dok je neto naplata porasla za 6,9%. U cjelini, i bruto i neto naplata predstavljaju maksimalnu naplatu u mjesecu martu od uspostave UIO (Grafikon 1). Zahvaljujući rekordnom rastu naplate prihoda u martu kumulativna bruto naplata u prvom kvartalu 2016. je rasla po stopi od 3,3%. Zbog smanjenja isplata povrata od 10,4 mil KM neto naplata u prvom kvartalu 2016. bila je veća za 58,5 mil KM nego u istom kvartalu 2015, odnosno za 4,9%.

Grafikon 1

Grafikon 2

Najveći efekti u prvom kvartalu ostvareni su na PDV-u (+40,5 mil KM), te na akcizama i putarinama (+21,6 mil KM). Tri četvrtine efekata rasta prihoda od akciza i putarine se odnosi na oporezivanje derivata nafte. Uzrok tome je enorman rast akciza na uvozne derivate nafte u martu 2016 od 55,7%. Može se pretpostaviti da je uzrok tome stvaranje zaliha derivata nafte zbog najave rasta cijena na svjetskom tržištu u narednim mjesecima. Grafikon 2 pokazuje pozitivan trend prihoda od akciza i putarine kontinuitetu od drugog kvartala 2013, sa iznimkom slabog pada u drugom kvartalu 2014. Efekti naplate poreza na derivate u prvom kvartalu 2016. su još veći ukoliko se uzme u obzir vrlo visoka osnovica za poređenje u prvom kvartalu 2015. Promjene u strukturi prihoda od akciza navode na dva zaključka: da su efekti nove politike oporezivanja rezanog duhana (u primjeni od 01.08.2014.) skoro u potpunosti iscrpljeni, te da porezi na derivate nafte postaju sve značajniji za naplatu prihoda od indirektnih poreza i financiranje vlada u BiH.

dr.sc. Dinka Antić
 šef Odjeljenja

Sadržaj:

Mjere poreznog opterećenja ekonomije BiH	2
Konsolidovani izvještaji	12

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
 lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

Mjere poreznog opterećenja ekonomije BiH

(Pripremila: Aleksandra Regoje)

Ovaj članak predstavlja nastavak analize poreznog opterećenja ekonomije BiH koje je više puta predstavljeno u biltenima Odjeljenja. Posmatra se dinamika i struktura poreznog opterećenja BiH mjenjenog različitim indikatorima, a dato je i poređenje sa zemljama okruženja i EU.

Uvod

Globalna ekonomska kriza je u proteklom periodu nametnula brojnim zemljama da preduzmu mjere za konsolidaciju javnih finansija. Kako bi osigurale dodatne budžetske izvore, mnoge su bile prinuđene da povećavaju porezne stope, pa čak i za one vrste poreza koje ne pogoduju ekonomskom rastu. Nakon prolaska talasa globalnog ekonomskog pada zemlje bi se trebale više fokusirati na kvalitet mjera porezne politike i njihove efekte na zapošljavanje, ekonomski rast i razvoj.

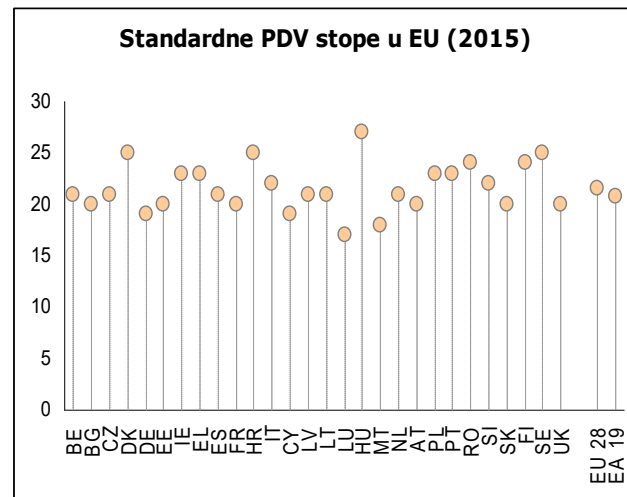
Jedno od pitanja koje se često postavlja u posljednje vrijeme je pitanje fiskalnog opterećenja. Visina i struktura poreznog opterećenja neke zemlje u poređenju sa drugim je od velikog značaja kako za fiskalne vlasti, tako i za porezne obveznike i investitore. Dobro organizovan porezni sistem može imati ogroman doprinos stabilnosti javnih finansija, rastu ekonomije, konkurentnosti i zaposlenosti. Postoji više načina mjerenja fiskalnog opterećenja. Najčešće korišteni indikatori su:

- I. porezne stope,
- II. odnos prihoda od poreza i bruto domaćeg proizvoda (BDP),
- III. implicitne porezne stope.

I. Porezne stope

Porezne stope se dosta koriste u međunarodnoj komparaciji poreznog opterećenja prvenstveno iz razloga što se radi o lako dostupnim informacijama. Poređenja se lako izvode jer ne zahtjevaju nikakve izračune. Sa druge strane, ovakva poređenja imaju brojne nedostatke. Porezne stope daju samo djelimične informacije o poreznom sistemu, s obzirom da ne pružaju informacije o poreznoj osnovici (izuzećima, pragovima oporezivanja i dr). Također je teško porediti porezne sisteme u slučaju diferenciranih stopa. U Grafikonima 1-3 su prikazane porezne stope u Evropskoj uniji i to: standardne PDV stope, te najviši razedi stopa poreza na dohodak i dobit (uključujući prireze).¹

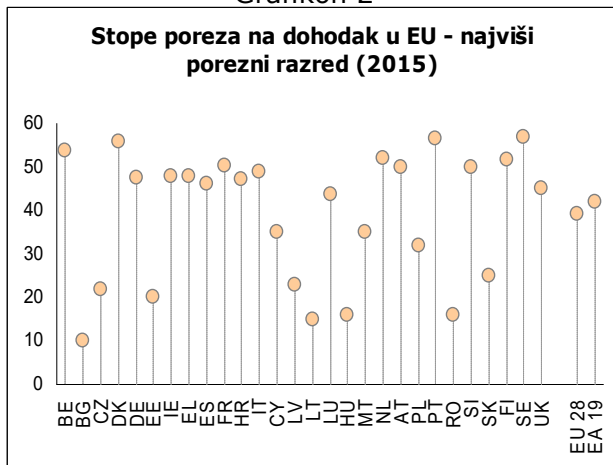
Grafikon 1

Izvor: EC (2015)

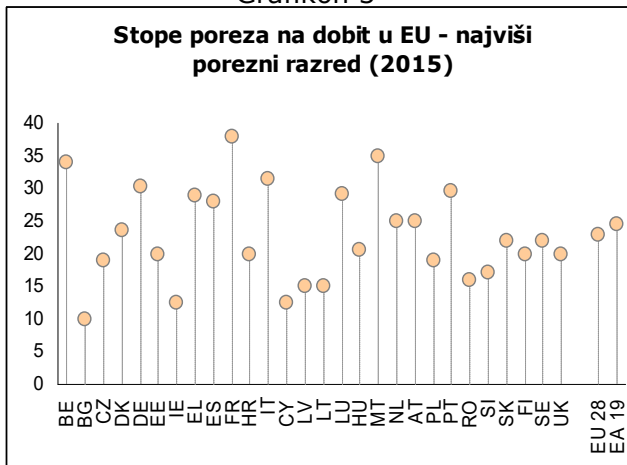
¹ Podaci u Grafikonima za EU 28 i EA 19 predstavljaju aritmetičke sredine.

Grafikon 2

Izvor: EC (2015)

Grafikon 3

Izvor: EC (2015)²

Ako posmatramo samo indikatore poreznih stopa, vidimo da je BiH ima relativno nisko porezno opterećenje kako u poređenju sa zemljama EU tako i sa zemljama regiona. Sve zemlje EU imaju višu standardnu PDV stopu, osim Luksemburga koji ima istu. Stope PDV-a u EU u 2015. godini kretale su se između 17% i 27% (2015), a aritmetička sredina za EU-28 iznosila je 21,6% (EC, 2015). Srbija, Makedonija i Crna Gora također imaju više standardne stope (Tabela 1). Stope oporezivanja dohotka i dobiti u Republici Srpskoj i Federaciji BiH također su stimulatивne u odnosu na region i EU i iznose 10% (Grafikoni 2 i 3 i Tabela 1).

Tabela 1. Porezne stope u BiH i u regionu

Stope	R. Srpska	FBiH	Srbija	Hrvatska	Crna Gora	Makedonija
Porez na dohodak	10%	10%	10%	12%- 40%	9% i 15%	10%
Porez na dobit	10%	10%	15%	20%	9%	10%
PDV	17%	17%	20% i 10%	25%, 13% i 5 %	19%, 7 % i 0%	18 % i 5 %

Iako porezne stope pružaju značajne informacije o poreznim sistemima neke države, za ozbiljnije analize poreznog opterećenja potrebno je posmatrati druge indikatore koji uzimaju u obzir poreznu osnovicu. Primjera radi, viša porezna stopa može donijeti niže porezno opterećenje, ukoliko se primjenjuje na užu poreznu osnovicu sa velikim brojem izuzeća, odbitaka ili većim pragom oporezivanja. Stoga je potrebno uzimati sa velikim stepenom rezerve kada se porede porezna opterećenja po zemljama. Za ozbiljnije analize poreznog opterećenja potrebno je posmatrati indikatore na čiju visinu, osim stopa, ima i visina porezne osnovice.

II. Odnos poreza i BDP-a

Pokazatelj odnosa poreza i BDP-a daje značajnije informacije o poreznom opterećenju u privredi, ali ga je također teško interpretirati jer se ne radi o odgovarajućoj poreznoj osnovici. Ovaj indikator aproksimira ukupno porezno opterećenje neke zemlje.

² Izvor za Grafikone 1-3 je EC "Taxation trends in the European Union", 2015. izdanje

Porezno opterećenje se mjeri učešćem javnih prihoda u ukupnoj novostvorenoj vrijednosti neke zemlje u okviru kalendarske godine. Prilikom obračuna fiskalnog opterećenja, treba uzeti u obzir samo javne prihode dažbinskog tipa. Dijeljenjem tako definisanih prihoda sa bruto domaćim proizvodom zemlje omogućuje se međunarodna uporedivost fiskalnog opterećenja bruto domaćeg proizvoda javnim prihodima, kao i poređenje opterećenja određene zemlje u različitim vremenskim periodima.

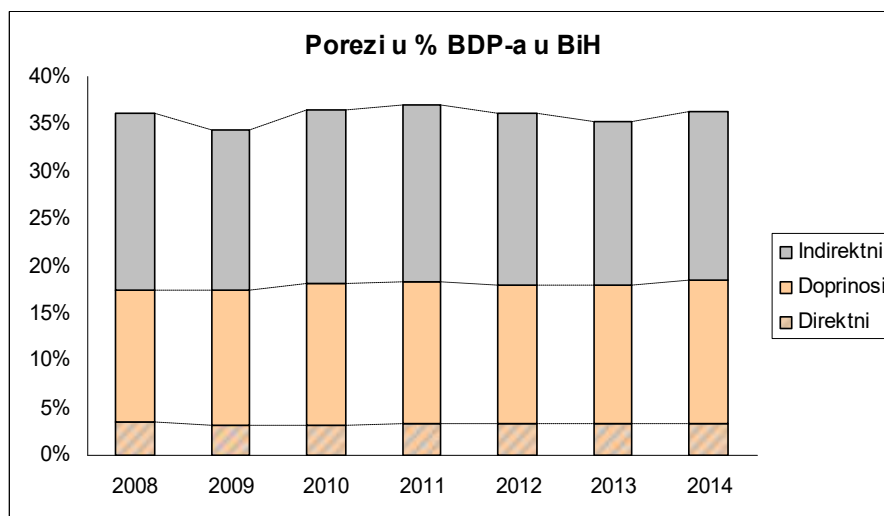
Osnovni razlozi zašto se za izračun opterećenja koriste javni prihodi a ne javni rashodi su:

- Ukupna masa javnih rashoda između ostalog sadrži i transferna davanja, preko kojih država vraća privredi i stanovništvu jedan dio od onoga što je uzeto preko instrumenta javnih prihoda,
- Javni rashodi se dijelom pokrivaju javnim prihodima koji ne predstavljaju „opterećenje“ za stanovništvo i privredu. Javni zajmovi u suštini znače trošenje unaprijed dijela javnih prihoda budućih generacija i ne mogu se dovesti u vezu sa domaćim proizvodom konkretne godine.³

U Grafikonu 4 prikazana je dinamika odnosa poreza i BDP-a u BiH u periodu 2008-2014. Izvor podataka su izvještaji o vladinim finansijama objavljeni od strane Odjeljenja⁴, s tim da su za indirektno opterećenje korišteni podaci o raspodjeli sa Jedinstvenog računa UIO (Institucijama BiH, entitetima i BD), s obzirom da OMA izvještaji ne uključuju podatke za direkcije za puteve/autoputeve koje su inače obuhvaćene raspodjelom indirektnih poreza.⁵

Prema navedenim podacima porezno opterećenje je u posljednjih sedam godina variralo između 34,4% (2009) i 37% BDP-a (2011). Parcijalna fiskalna opterećenja pokazuju najniže opterećenje direktnim porezima. Njihov udio u BDP-u kreće se oko 3,3% (2014). Nakon toga slijede doprinosi sa udjelom od 15,2% u 2014. godini, što je ujedno i najviši udio u posmatranom periodu. Udio indirektnih poreza varirao je između 17,1% (2009) i 18,8% (2008), a iznosio je 17,9% u 2014. godini.⁶

Grafikon 4

Izvor: Konsolidovani izvještaji OMA i BHAS⁷

³ Više o fiskalnom opterećenju u Božidar Raičević, „Javne finansije“, Beograd 2005

⁴ www.oma.uino.gov.ba

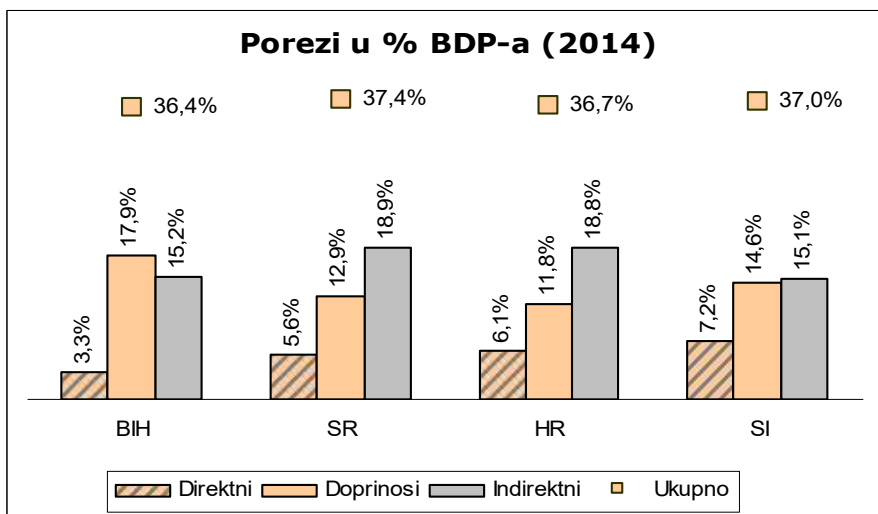
⁵ Počev od 2014. godine izvještaji OMA obuhvataju JP Putevi i JP Autoputevi RS i kantonalne direkcije za ceste, a u budućnosti se planira uključivanje JP Ceste i JP Autoceste FBiH.

⁶ U 2014. godini je neznatno viši udio prikupljenih od raspoređenih prihoda sa JR, zbog kumuliranja rezervi na računu putarine za autoputeve.

⁷ Podaci za BDP preuzeti od Agencije za statistiku BiH (TB 01, 2016)

U poređenju sa zemljama regiona (Srbija, Hrvatska i Slovenija), BiH ima sličnu visinu poreznog opterećenja mjerenu odnosom ukupnih poreza i BDP-a, ali se parcijalna opterećenja nešto više razlikuju (Grafikon 5).

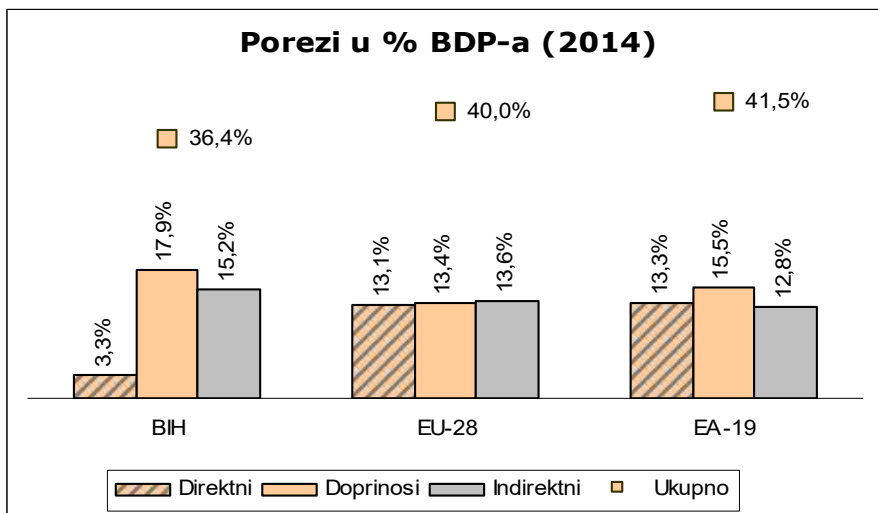
Grafikon 5

Izvor: Konsolidovani izvještaji OMA i Eurostat

Sa druge strane, porezno opterećenje se dosta razlikuje od prosjeka svih članica Evropske unije (EU-28) i Eurozone (EA-19), kako u visini tako i u strukturi (Grafikon 6).

Grafikon 6

Izvor: Konsolidovani izvještaji OMA i Eurostat⁸

Evropska unija generira znatno veći udio poreznih prihoda od direktnih poreza u odnosu na BiH (13,1% BDP-a u poređenju sa 3,3% BDP-a u BiH). Razlog su dosta niže stope oporezivanja dohotka i dobiti u BiH u odnosu na prosječne pokazatelje u EU, ali i niži ekonomski potencijal BiH. Sa druge strane, BiH ima znatno veći udio indirektnih poreza u BDP-u (17,9% BDP-a u odnosu na 13,4% BDP-a u EU). S obzirom na veće stope oporezivanja u EU, to se može prvenstveno objasniti

⁸ Izvor za podatke za EU u Grafikonima 6 i 7 je Eurostat (http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tax_revenue_statistics)
 Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
 Sarajevo: Zmaja od Bosne 47b, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 246 081, Fax:+387 033 246 080, Web: www.oma.uino.gov.ba

strukturu BDP-a, odnosno udjelom potrošnje u BDP-a. U Bosni i Hercegovini je u 2014. godini krajnja potrošnja domaćinstava i NPUD činila čak 82,7% BDP-a, a zajedno sa vladinom krajnjom potrošnjom čak 104,2% BDP-a⁹, dok je saldo izvoza i uvoza bio negativan. U EU-28 su odgovarajući udjeli respektivno iznosili 56,9% i 77,8% BDP-a.¹⁰

Kiss i dr. (2009) navode brojne slabosti poređenja indikatora udjela poreza u BDP-u po zemljama. Prije svega to se odnosi na obuhvat poreznih prihoda prema ESA metodologiji koji nije u potpunosti u skladu sa ekonomskim konceptom poreza (obavezna, nepovratna plaćanja nametnuta od strane vlade). Osim toga i brojnik i nazivnik pomenutog indikatora uključuju vladinu komponentu koja iskrivljuje pravu sliku poreznog opterećenja. To se prije svega odnosi na plaćene poreze na vladine rashode kao i poreze na plaće radnicima u vladinom sektoru. Oni ne predstavljaju „stvarno“ opterećenje na ekonomsku aktivnost. Dovode se u pitanje i u slučaju različitog poreznog tretmana vladinih rashoda (npr. oporezivanje penzija i sl.). Osim toga udjeli vladinog sektora u BDP-u koji je u nazivniku ovog indikatora može varirati tokom vremena i u različitim zemljama te iskrivljuje sliku poređenja „stvarnog“ poreznog opterećenja. Nadalje, ciklični faktori imaju različite efekte na visinu BDP-a i poreznih prihoda. Pomenuti autori¹¹ su došli do zaključka da prilagođena mjera poreznog opterećenja koja isključuje sve pomenute faktore može ukazivati na različite trendove od jednostavnog odnosa poreznih prihoda i BDP-a.

III. Implicitne porezne stope

Vidjeli smo da visok udio indirektnih poreza ne mora poticati od visokih stopa oporezivanja, nego može biti povezan sa razlikama u strukturi BDP-a (visok udio potrošnje). Slično tome visoko učešće poreza na radnu snagu u BDP-u može poticati od visokih stopa poreza na dohodak ili socijalnih doprinosa, ali, sa druge strane, može biti uzrokovano i visokom stopom zaposlenosti u nekoj zemlji. Zato se računaju tzv. implicitne porezne stope (ITR¹²) koje mjere efektivno porezno opterećenje. Izračunava se stavljanjem u odnos određene vrste prihoda sa odgovarajućom poreznom osnovicom.¹³ Može se odrediti za svaku vrstu porezne kategorije:

- 1) potrošnju,
- 2) rad, i
- 3) kapital.

1) Implicitna porezna stopa na potrošnju se definira omjerom svih poreza na potrošnju i izdataka domaćinstava na krajnju potrošnju (domaći koncept). Ovu formulu Evropska komisija koristi od 2003. godine, dok je prije toga potrošnja u nazivniku uključivala i vladinu potrošnju bez rashoda za plaće.

2) Implicitna porezna stopa na rad se definira omjerom sume svih direktnih i indirektnih poreza i obaveznih doprinosa koje plaćaju zaposleni i poslodavci na dohodak od rada (brojnik) i svih kompenzacija isplaćenih zaposlenim (nazivnik).

3) Implicitna porezna stopa na kapital se definira omjerom sume svih poreza na kapital (brojnik) i svog potencijalno oporezivog kapitala i prihoda od poslovanja (nazivnik).¹⁴

⁹ Agencija za statistiku BiH, TB 01, 2016

¹⁰ Eurostat, Expenditure components of GDP, EU-28, 2014 (% share of GDP), mart 2016

¹¹ Kiss, Gabor P. and Jedrzejowicz, Tomasz and Jirsakova, Jana, How to Measure Tax Burden in an Internationally Comparable Way? (March 1, 2009). National Bank of Poland Working Paper No. 56

¹² Eng. Implicit tax rates

¹³ Više o implicitnim poreznim stopama u Biltenu br. 105

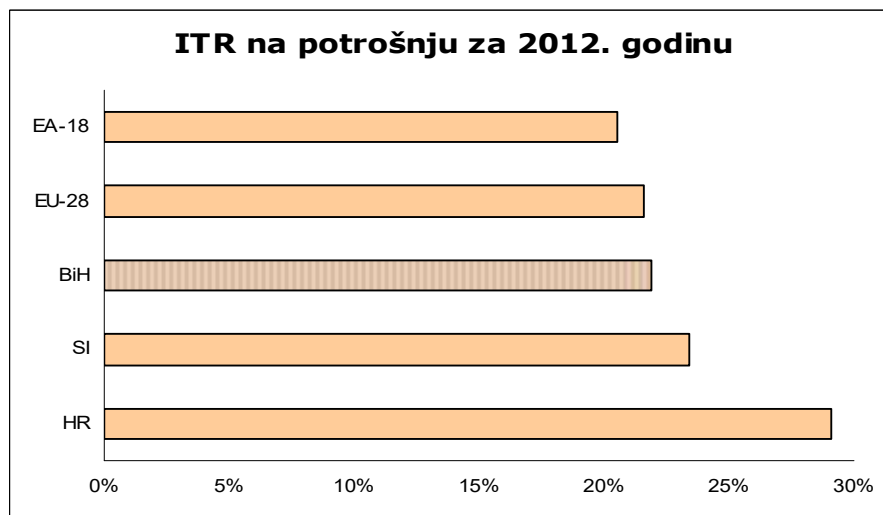
¹⁴ Više o metodologiji izračuna pojedinih implicitnih stopa u EC, Taxation trends in the European Union, 2014 edition, str. 282-283

Implicitna porezna stopa na potrošnju

S obzirom na raspoloživost podataka, ovdje ćemo se pozabaviti implicitnom poreznom stopom na potrošnju. ITR na potrošnju se može posmatrati kao cjelokupna mjera opterećenja potrošnje, a može se podijeliti na četiri osnovne kategorije: (1) PDV, (2) energija, (3) duhan i alkohol, i (4) ostalo. Pri tome se samo rasparčava brojnik, dok nazivnik ostaje isti (privatna potrošnja). Stoga treba voditi računa prilikom interpretacije pojedinih komponenti implicitne porezne stope, s obzirom da, izuzev u slučaju PDV komponente, stvarna porezna osnovica čini samo mali dio nazivnika.

U poređenju sa zemljama EU i regiona (za koje su prezentovani podaci) ITR na potrošnju daje drugačiju sliku poreznog opterećenja od udjela poreza u BDP-a. ITR na potrošnju je u BiH u 2012. godini bio na približno istom nivou kao EU-28 (aritmetička sredina), a ispod odgovarajućih pokazatelja za Hrvatsku i Sloveniju (Grafikon 7). Treba napomenuti da se kategorija poreza na potrošnju u BiH razlikuje od obuhvata ove vrste prihoda u Evropskoj uniji, o čemu treba voditi računa prilikom komparacije podataka. U poreznom sistemu Bosne i Hercegovine porezi na potrošnju obuhvataju sve indirektno poreze, odnosno PDV, akcize, carine i putarinu. Porezi na potrošnju prema ESA 95 klasifikaciji obuhvataju najveći dio indirektnih poreza, ali ne sve vrste. Također obuhvataju neke od stavki koje pripadaju direktnim porezima, s obzirom da se odnose na rashode domaćinstava za pribavljanje određenih dobara ili usluga.¹⁵

Grafikon 7

Izvor: EC (2014) str. 255 i kalkulacija autora¹⁶

Iz Grafikona 8. vidimo da ITR na potrošnju nije značajno varirala od 2008. godine, ako se izuzme pad u kriznoj, 2009. godini. U 2015. godini je iznosila 22,3%¹⁷, isto kao i 2011. godine, što su najviši iznosi u posmatranom periodu. Sa druge strane, komponente ITR na potrošnju su se značajnije mijenjale. Komponenta energije je porasla za 0,5 pp a komponenta duhana i alkohola za čak 1,8 pp. PDV komponenta je opala za 0,3 pp, a komponenta „ostalo“ za 1,9 pp. Vidimo da su najveće promjene zabilježene kod komponente duhana i alkohola i komponente „ostalo“.

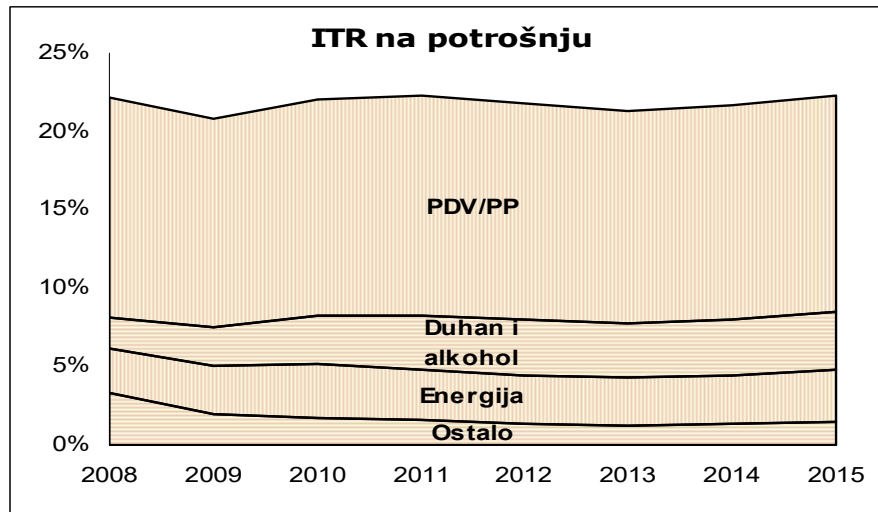
¹⁵ Više o metodologiji u OMA Biltenu br. 105

¹⁶ Indikatori za BiH izračunati na osnovu podataka UIO i BHAS za 2012. godinu

¹⁷ Pokazatelj za 2015. godinu predstavlja projekciju jer je izrađen na osnovu projektovanog iznosa potrošnje za 2015. godinu (DEP, mart 2016)

Grafikon 8

Izvor: Izračun autora na osnovu podataka UIO¹⁸ i BHAS

1) PDV komponenta

U posmatranom periodu 2008-2015 PDV komponenta ITR na potrošnju kretala se između 13,2% (2009) i 14,1% (2008, 2011). U posljednje dvije godine (2014, 2015) iznosila je 13,8%.

PDV komponenta je najveća od četiri komponente ITR na potrošnju. Uprkos trendu smanjenja učešća PDV komponente u ukupnoj ITR na potrošnju, udio PDV komponente iznosio je čak 61,9% ITR na potrošnju u 2015. godini. U Evropskoj uniji je ova komponenta također najveća i kreće se u rasponu od 56% u Italiji do 74% od ukupne ITR na potrošnju u Švedskoj.¹⁹

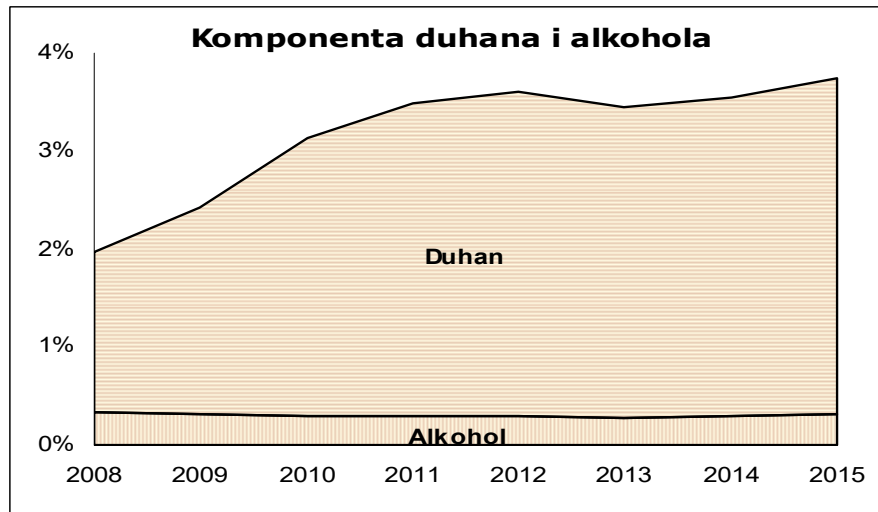
2) Komponenta duhana i alkohola

Iz Grafikona 9. vidimo da rast komponente duhana i alkohola potiče od prihoda od akciza na duhan. Podkomponenta alkohola se nije mijenjala od 2008. godine i iznosila je 0,3% u svim godinama. Zbog malog udjela akciza na alkohol u indirektnim porezima bila bi potrebna ogromna stopa promjene ovih prihoda kako bi imala uticaja na dinamiku ITR na potrošnju. Što se tiče prihoda od akciza na duhan, njihova dinamika bila je pod velikim uticajem izmjene legislative u proteklom periodu. Od polovine 2009. na snazi je novi Zakon akcizama, koji je donio izmjene stopa. Nova *ad valorem* stopa promijenjena je na 42%, ali se ista obračunava na poreznu osnovicu sa PDV-om, te približno odgovara stopi koja se ranije primjenjivala. U cilju harmonizacije sa standardima EU uvedena je specifična akciza od 0,15 KM po pakovanju cigareta, koja se od 2009. godine svake naredne povećavala za taj isti iznos, te je u 2015. godini iznosila 1,05 KM po pakovanju cigareta. Podkomponenta duhana porasla je za 1,8 pp u periodu 2008-2015.

¹⁸ Ne uključuje zaostale uplate indirektnih poreza na rečune entiteta

¹⁹ EC (2014), str. 25

Grafikon 9

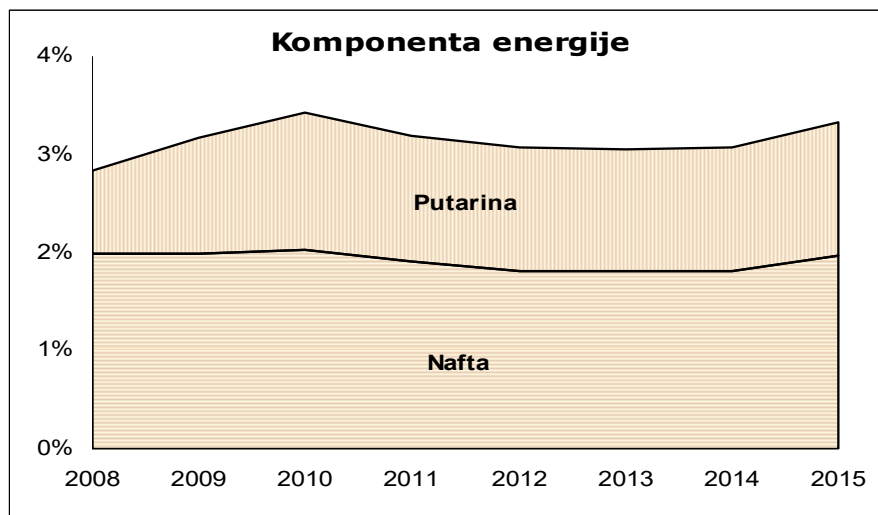

Izvor: Izračun autora na osnovu podataka UIO i BHAS

3) Komponenta energije

Ukupan rast komponente energije u periodu 2008-2015 (0,5 pp) potiče od prihoda od putarine (Grafikon 10), i to prvenstveno zbog efekata novog Zakona o akcizama koji je stupio na snagu 1.7.2009 i donio više stope putarine. Podkomponenta nafte je blago opala u 2011. i 2012. godini (po 0,1 pp) da bi u 2015. godini porasla za 0,2 pp i ponovo dostigla nivo iz 2008. godine (2%).

Grafikon 10

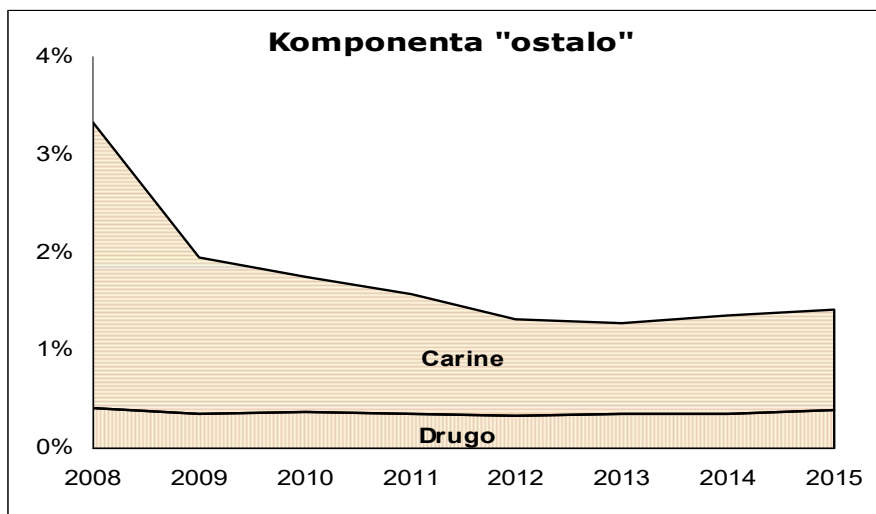
Izvor: Izračun autora na osnovu podataka UIO i BHAS

4) Komponenta „ostalo“

S obzirom da prihodi od carina imaju ogromno učešće u kategoriji prihoda koji ulaze u izračun komponente „ostalo“ ITR na potrošnju, njihova dinamika je najvećim dijelom i odredila kretanje navedene komponente. Na sredini 2008. godine došlo je do početka primjene odredbi Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU koje podrazumijevaju postepenu liberalizaciju uvoza porijeklom iz EU. Naredne, 2009. godine su se prihodi od carina skoro prepolovili, a negativni trend ovih

prihoda je nastavljen sve do 2013. godine, kada je i završena posljednja faza prelaznog perioda ukidanja carinskih tarifa. U naredne dvije godine (2014-2015) ostvaren je rast prihoda od carina koji nije značajnije uticao na ovu komponentu (+0,1 pp u periodu 2013-2015).

Grafikon 11

Izvor: Izračun autora na osnovu podataka UIO i BHAS

Poređenje različitih mjera fiskalnog opterećenja u BiH

Postoji veliki broj mjera poreznog opterećenja neke zemlje. Najčešće se koriste porezne stope, udjeli poreza u BDP-u i implicitne porezne stope. Kroz primjer BiH smo vidjeli da pojedine mjere poreznog opterećenja mogu davati oprečne rezultate. Standardna stopa PDV-a od 17% u BiH je među najnižim u Evropi i daleko ispod prosjeka EU-28 (aritmetička sredina stopa EU-28 iznosila je 21,6% u 2015. godini). Suprotno tome, učešće i PDV-a i ukupnih indirektnih poreza u BDP-u²⁰ je više od prosjeka EU. To smo objasnili nepostojanjem sniženih stopa PDV-a u BiH i visokim udjelom potrošnje u BDP-u BiH. S druge strane implicitna porezna stopa na potrošnju u BiH je blizu nivoa EU (Grafikon 7).

I dinamika poreznog opterećenja može imati različite tendencije u slučaju kada je posmatramo kroz različite mjere poreznog opterećenja. U BiH je učešće indirektnih poreza u BDP-u 2015. godini opalo u odnosu na 2008. godinu za 0,8 pp dok je ITR na potrošnju porasla za 0,1 pp. Treba napomenuti da se radi o procjeni jer su za BDP i privatnu potrošnju za 2015. godinu korištene projekcije DEP-a s obzirom da u vrijeme izrade ovog priloga nisu dostupni zvanični podaci BHAS za 2015. Razlog su promjene u strukturi BDP-a, i to na štetu potrošnje. Prema podacima Agencije za statistiku BiH struktura BDP-a je značajno promijenjena u 2014. godini u odnosu na 2008. godinu. Udio privatne potrošnje je smanjen za 1,8 pp, a u 2015. godini je procijenjeno (DEP) dalje smanjenje od čak 2,2 pp u odnosu na 2014. godinu. Promjene strukture idu u korist izvoza, dok se udio uvoza i investicija također smanjuje u BDP-u (Tabela 2).

²⁰ Odnos PDV/BDP u BiH je iznosio 11,5% u 2012. godini dok je aritmetička sredina ovog učešća za EU-28 iznosila 7,9% u istoj godini (EC, 2014). Poređenje učešća indirektnih poreza u BDP-u između prikazano je na Grafikonu 6.

Tabela 2. Struktura BDP-a BiH

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 proj.
Krajnja potrošnja domaćinstava i NPUSD	84,4%	82,1%	83,4%	83,1%	82,8%	81,4%	82,7%	80,5%
Izdaci za krajnju potošnju vlade	21,2%	22,1%	22,2%	22,2%	21,8%	21,2%	21,5%	21,1%
Bruto investicije	25,9%	18,4%	15,5%	17,9%	17,9%	16,9%	18,1%	17,2%
Izvoz roba i usluga	26,1%	23,8%	28,9%	31,2%	30,6%	31,9%	32,8%	33,5%
Uvoz roba i usluga	-57,6%	-46,5%	-49,9%	-54,4%	-53,1%	-51,4%	-55,1%	-52,3%
Bruto domaći proizvod	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Izvor: Agencija za statistiku BiH i projekcije DEP-a

Zaključak

Vidjeli smo da svaki od tri pokazatelja poreznog opterećenja ima svoje prednosti i nedostatke. Prednosti korištenja poreznih stopa su u lakoj dostupnosti podataka, ali međunarodna komparacija ovog pokazatelja ima najveći broj nedostataka u odnosu na ostale mjere, s obzirom da uopšte ne dotiče kategoriju visine porezne osnovice. Pokazatelj odnosa poreza i BDP-a aproksimira ukupno porezno opterećenje neke zemlje. On daje značajnije informacije o poreznom opterećenju u privredi, ali ga je također teško interpretirati jer se ne radi o odgovarajućoj poreznoj osnovici. Struktura BDP-a neke zemlje može značajno uticati na parcijalna fiskalna opterećenja mjerena ovim pokazateljem. Ni mjera implicitnih poreznih stopa nije bez nedostataka. Kao najveći nedostaci se navode teškoće u interpretaciji trendova kada se ne mogu jasno razdvojiti efekti pojedinih faktora. Vremenski pomaci između perioda uplate poreza i dinamike porezne osnovice također mogu uticati na dinamiku ITR. Također je pomenuto da u slučaju komponenti ITR na potrošnju, stvarna porezna osnovica čini samo mali dio nazivnika izuzev u slučaju PDV komponente. Ipak se ITR smatra jedinom mjerom koja implicitno uzima u obzir sve elemente oporezivanja, počev od standardnih i sniženih poreznih stopa, izuzeća, pragova oporezivanja i svih elemenata porezne osnovice.

Literatura

- European Commission, "Tax Reforms in EU Member States 2015" September 2015
- European Commission, "Taxation trends in the European Union", izdanja 2013, 2014 i 2015
- Raičević B., „Javne finansije“ , Beograd 2005
- Kiss, Gabor P. and Jedrzejowicz, Tomasz and Jirsakova, Jana, How to Measure Tax Burden in an Internationally Comparable Way? (March 1, 2009). National Bank of Poland Working Paper No. 56
- Wolff, Guntram B. "Measuring tax burdens in Europe", ZEI working paper, No. B 09-2005
- Agencija za statistiku BiH, „Bruto domaći proizvod prema proizvodnom, dohodovnom i rashodnom pristupu“ (2015)
- Eurostat, Expenditure components of GDP, EU-28, 2014 (% share of GDP) http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Expenditure_components_of_GDP,_EU-28,_2014_%28%25_share_of_GDP%29_YB15.png (mart 2016)
- Bilteni Odjeljenja za makroekonomsku analizu br. 39, 75 i 105
- Projekcije Direkcije za ekonomsko planiranje, "DOB, Makroekonomske projekcije 2016-2019", mart 2016
- Podaci UIO i baza podataka OMA UO UIO

Konsolidovani izvještaji

(pripremila: Aleksandra Regoje)

Tabela 1. (Konsolidovani izvještaj: JR, Institucije BiH, entiteti)

Preliminarni konsolidovani izvještaj uključuje:

- prihode od indirektnih poreza koje prikuplja Uprava za indirektno oporezivanje na Jedinstveni račun,
- transfere sa Jedinstvenog računa UIO,
- prihode i rashode budžeta institucija Bosne i Hercegovine,
- prihode i rashode budžeta Federacije BiH,
- prihode i rashode budžeta Republike Srpske*

Izvještaj ne uključuje neusklađene prihode prikupljene na JR UIO.

Tabela 2. (Konsolidovani izvještaj: Opća vlada)

Preliminarni konsolidovani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode budžeta institucija BiH,
- prihode i rashode budžeta FBiH, kantona, kantonalnih direkcija za ceste, općina i fondova u FBiH,
- prihode i rashode budžeta RS*, direkcija za puteve/autoputeve, općina i fondova u RS,
- prihode i rashode budžeta BD i fondova u BD.

*Obuhvaćeno: (A) budžet Republike i vanbudžetska sredstva evidentirana u Glavnoj knjizi trezora RS, (B) ukupno ino-zaduženje za projekte koji se realizuju preko općina i preduzeća, (C) podatke korisnika budžeta Republike koji imaju vlastite bankovne račune (uključujući i jedinice za implementaciju ino-projekata formirane pri ministarstvima).

Preliminarni izvještaj: JR, Institucije BiH i entiteti , I-II 2016

(u mil KM)	I	II	Ukupno
Ukupni prihodi	493,3	543,2	1.036,4
Porezi	409,8	440,1	849,9
Direktni porezi	20,7	30,0	50,7
Porezi na dohodak i dobit	20,0	29,0	49,0
Porez na imovinu	0,7	1,0	1,7
Indirektni porezi (neto)	389,0	410,1	799,1
PDV	236,5	265,9	502,4
Akcize	118,1	98,2	216,3
Putarina	21,3	24,6	45,9
Carine	12,1	20,0	32,0
Ostali indirektni porezi	1,1	1,4	2,5
Ostali porezi	0,0	0,0	0,0
Doprinosi za socijalno osiguranje	49,3	61,9	111,2
Grantovi	1,3	0,5	1,8
Grantovi od stranih vlada i međ. organizacija	0,2	0,3	0,5
Transferi	1,1	0,2	1,3
Neporeski prihodi	32,9	40,7	73,6
Ukupni rashodi	487,4	510,4	997,8
Tekući rashodi	481,3	507,9	989,2
Bruto plaće i naknade zaposlenih	136,2	131,6	267,8
Izdaci za materijal i usluge	14,7	19,5	34,2
Doznake na ime socijalne zaštite	132,5	138,3	270,8
Izdaci za kamate	5,5	13,8	19,3
Izdaci po osnovu kamata u inostranstvu	3,3	9,9	13,2
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	2,2	3,9	6,0
Subvencije	0,1	2,8	2,9
Donacije, transferi (uklj. i transfere sa JR**)	188,6	197,9	386,5
Drugi rashodi	3,7	4,0	7,6
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	6,1	2,6	8,6
Izdaci za nefinansijsku imovinu	6,5	3,2	9,7
Primici od nefinansijske imovine	0,4	0,7	1,1
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	12,0	35,3	47,3
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (uk. prihodi minus uk. rashodi)	5,9	32,7	38,7

Tabela 1.

** Transferi sa JR uključuju nekonsolidovane transfere BD, kantonima, općinama, fondovima i direkcijama za ceste

Preliminarni izvještaj: Opća vlada, I-XII 2015

<i>(u mil KM)</i>	kv 1	kv 2	kv3	kv 4	Ukupno
Ukupni prihodi	2.724,3	2.997,2	3.172,4	3.133,5	12.027,4
Porezi	1.420,0	1.553,9	1.618,9	1.587,5	6.180,3
Direktni porezi	243,1	272,6	229,1	249,7	994,5
Porezi na dohodak i dobit	209,9	236,7	198,6	214,6	859,7
Porezi na plaću i radnu snagu	3,4	2,7	3,8	3,6	13,5
Porez na imovinu	29,8	33,3	26,7	31,6	121,3
Indirektni porezi	1.148,0	1.276,9	1.387,6	1.335,9	5.148,4
Ostali porezi	28,9	4,5	2,2	1,9	37,4
Doprinosi za socijalno osiguranje	1.000,8	1.069,8	1.128,1	1.171,1	4.369,9
Grantovi	11,4	10,0	21,2	28,1	70,8
Grantovi od stranih vlada i međ. org.	11,3	7,4	17,5	27,8	63,9
Transferi	0,1	2,6	3,7	0,4	6,8
Neporeski prihodi	292,0	363,5	404,3	346,7	1.406,4
Ukupni rashodi	2.590,4	2.826,2	2.908,8	3.557,0	11.882,3
Tekući rashodi	2.547,1	2.717,3	2.786,5	3.282,8	11.333,7
Bruto plaće i naknade zaposlenih	818,2	824,5	824,1	856,9	3.323,6
Izdaci za materijal i usluge	473,2	494,6	497,6	654,1	2.119,6
Doznake na ime socijalne zaštite	1.100,1	1.157,2	1.168,9	1.277,9	4.704,0
Izdaci za kamate	47,7	72,0	48,1	61,1	228,9
Izdaci po osnovu kamata u inostranstvu	25,3	31,4	26,5	29,8	112,9
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	22,4	40,6	21,6	31,3	115,9
Subvencije	33,2	53,5	119,1	166,8	372,7
Donacije, transferi	11,9	22,4	16,3	72,8	123,4
Drugi rashodi	62,8	93,2	112,4	193,2	461,6
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	43,3	108,9	122,3	274,2	548,6
Izdaci za nefinansijsku imovinu	52,6	122,8	132,6	295,6	603,6
Primici od nefinansijske imovine	9,4	13,9	10,3	21,5	55,0
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	177,2	279,9	386,0	-149,4	693,7
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	133,9	171,0	263,7	-423,5	145,1

Tabela 2.